<https://doi.org/10.5817/RPT2019-2-3>

OTÁZKY ODPOVĚDNOSTI UMĚLÉ INTELIGENCE ZA ZÁSAH DO AUTORSKÉHO PRÁVA

JAN ZIBNER¹

ABSTRAKT

Příspěvek se soustředí na otázky, které vyvstávají v oblasti umělé inteligence při zkoumání odpovědnosti za zásah do autorského práva. S ohledem na nárůst využití umělé inteligence při vytváření autorských děl je v této souvislosti podstatné analyzovat potenciální zásah do autorského práva v procesu tvorby a odpovědnostní režim, který by se v takovém případě uplatnil. V rámci toho je důležité zkoumat jak druh odpovědnosti, odpovědné entity, tak i stávající řešení náhrady škody při dostatečné reflexi vlastností a potenciálu umělé inteligence, jakož i případné návrhy pro futuro v dané oblasti. Příspěvek v první části představí hlavní otázky, které v této problematice vyvstávají. Ve druhé části pak příspěvek představí stávající řešení dříve uvozených otázek, na což naváže třetí část věnovaná návrhům na vhodnější právní úpravu de lege ferenda.

KLÍČOVÁ SLOVA

Odpovědnost, umělá inteligence, zásah do autorského práva

¹ JUDr. Jan Zibner – prezenční doktorský student na Ústavu práva a technologií (školitel JUDr. Matěj Myška, Ph.D.). Téma disertační práce *Umělá inteligence jako technologická výzva autorskému právu*. Příspěvek je podpořen projektem specifického výzkumu MUNI/A/1339/2018, e-mail: jan.zibner@mail.muni.cz.

ABSTRACT

The paper focuses on the issues in the area of artificial intelligence when examining the liability for the copyright infringement. Since the use of artificial intelligence in the creation of copyrighted works is increasing, it is essential to analyze the potential copyright infringement in the process of creating as well as the liability regime that would apply in such a case. Moreover, it is important to examine the type of liability, the liable entities and the solutions of compensation, with a reflection of the characteristics and potential of artificial intelligence, as well as possible proposals pro futuro. In the first part, the paper presents the main questions that arise in this area. In the second part, the paper will present the existing solutions to the previously raised questions, which will be followed by the third part devoted to proposals de lege ferenda.

KEYWORDS

Artificial Intelligence, Copyright Infringement, Liability

1. UMĚLÁ INTELLIGENCE JAKO SOUČÁST TVŮRČÍHO PROCESU

Umělá intelligence je stále více zapojována do tvůrčího procesu autorských děl.² Díky možnostem a potenciálu, které umělá intelligence skýtá, je v oblasti literární či umělecké umělá intelligence využívána pro vytváření autorských děl nejrůznějšího druhu i kvality bez ohledu na účel či následné využití takových děl. Obecně vzato, umělá intelligence (coby software s tvůrčími možnostmi)³ je v rámci daného procesu využívána ve dvojí podobě, a to jako specializovaný software, nebo v rámci interaktivních platforem s intenzivní rolí vlastních uživatelů takových

² K otázce výtvořů umělé intelligence jako autorských děl obecně srov. GINSBURG, Jane C; BUDIARDJO, Luke A. Auhors and Machines [online]. *Berkeley Technology Law Journal*. 2019, roč. 34, č. 2. Columbia Public Law Research Paper No. 14-597; SSRN, publikováno 20. 8. 2018, 116 s [cit. 10. 3. 2019].

³ Vnímání umělé intelligence jako softwaru je jen jedním z mnoha významů, se kterými odborná veřejnost pracuje (srov. SCHAFER, Burkhard a kol. A Fourth Law of Robotics? Copyright and the Law and Ethics of Machine Coproduction. *Artificial Intelligence and Law*, 2015, č. 23, s. 217-240). K tvůrčím možnostem umělé intelligence srov. ZIBNER, Jan. *Tvůrčí činnost autora v kontextu technologického vývoje* [online]. Rigorózní práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2018, s. 75 a násl. [cit. 10. 3. 2019].

platformem.⁴ Co je těmto způsobům zapojení umělé inteligence do tvůrčího procesu společné, je „funkční“ závislost na již existující bázi autorských děl, případně i dalších výtvorů bez autorskoprávní ochrany. Tyto datasety jsou různými způsoby využívány pro tvorbu výstupů umělé inteligence v podobě autorských děl, a to skrze modelování tzv. tvůrčího rámce sloužícího jako mezistupeň ve tvůrčím procesu, od kterého se odvíjí výsledná podoba autorských děl vytvořených umělou inteligencí.⁵ Užívání takových datasetů však zejména v rozsahu předmětů autorskoprávní ochrany podléhá legálním pravidlům a mechanismům vztahujícím se k nakládání s autorskými díly. S tím se potažmo pojí i jednotlivé otázky z oblasti odpovědnosti za případný zásah do autorských práv dotčených autorů, které jsou v dnešní době stále více relevantní.⁶

Příspěvek se proto věnuje analýze odpovědnosti za případný zásah do autorských práv v případech, kdy umělá inteligence představuje jeden z pilířů tvůrčího procesu při vytváření autorských děl, ať už skrze fungování umělé inteligence jako specializovaného softwaru, nebo integrované součásti interaktivních platform. V první části se příspěvek soustředí na vymezení základních otázek z oblasti odpovědnosti za zásah do autorského práva, které poté řeší *de lege lata*. V poslední části se

⁴ K tomuto dělení obecně srov. ZIBNER, Jan. Subjects' Relevance Within an AI-included Creative Process. In: SCHWEIGHOFER, Erich a kol. (eds.). *Internet of Things: Proceedings of the 22nd International Legal Informatics Symposium IRIS 2019*. Bern: Editions Weblaw, 2019. s. 401-406 (vč. zde uvedených zdrojů).

⁵ Umělá inteligence je v dnešní době založena zejména na kombinačním či analogickém postupu tvůrčího procesu při současné nemožnosti tvořit mimo předem definovaný rámec. Tato myšlenka tvoří základní pilíř fungování umělé inteligence (obecně srov. DREYFUS, Hubert L. *What Computers Still Can't Do: A Critique of Artificial Reason*. Revised edition. Cambridge: The MIT Press, 1992, 429 s; POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012, s. 171).

⁶ S ohledem na nárůst využití umělé inteligence vznikají postupně např. národní výzkumné zprávy upozorňující (směrem k orgánům Evropské unie) na takový nárůst a snaží se více či méně vhodným způsobem představit řešení nejpálčivějších otázek. V České republice byla taková zpráva publikována v roce 2018 (obecně srov. KRAUSOVÁ, Alžběta a kol. Výzkum potenciálu rozvoje umělé inteligence v České republice Analýza právně-etických aspektů rozvoje umělé inteligence a jejích aplikací v ČR [online]. *Úřad vlády České republiky*, publikováno 10. 12. 2018, 72 [cit. 10. 3. 2019]). Stejně tak se objevují tendence o nastavení funkčního autorskoprávního rámce pro tuto situaci (srov. AIPPI. Resolution 2019 - Study Question: Copyright in Artificially Generated Works [online]. *AIPPI*, publikováno 18. 9. 2019 [cit. 10. 3. 2019]).

příspěvek soustředí na případnou vhodnou úpravu daných otázek *de lege ferenda* na základě dříve dovozených závěrů.

Příspěvek mimo jiné navazuje na předcházející výzkum a jednotlivé závěry autora v dané oblasti a na vybraných místech na ně odkazuje. S ohledem na teritorialitu autorského práva se příspěvek soustředí na právní řád České republiky, potažmo právní řád Evropské unie, který do značné míry ovlivňuje podobu autorského práva v České republice. V teoretických aspektech se příspěvek opírá též o obecnou právní doktrínu.

1.1 OTÁZKY ODPOVĚDNOSTI UMĚLÉ INTELIGENCE ZA ZÁSAH DO AUTORSKÝCH PRÁV

Hovoříme-li o interaktivních platformách,⁷ dá se tvůrčí proces demonstrovat následujícím způsobem. Poté, co je vytvořena umělá inteligence (software), je potřeba definovat formu výstupů, tedy autorských děl, která jsou s její pomocí a s využitím dat jednotlivých uživatelů vytvářena. Za tímto účelem je umělá inteligence „trénována“ jednou z mnoha technik⁸ na již existujících datasetech v podobě autorských děl či jiných výtvorů. Na základě nich umělá inteligence vytváří generický předobraz budoucího výstupu, jakýsi tvůrčí rámec (jak uvedeno shora), v jehož rámci jsou vytvářena výsledná autorská díla. Tento tvůrčí rámec poté slouží v rozsahu interaktivních platforem pro nahrávání uživatelských dat, která jsou přetvářena v jeho mezích. I v případě umělé inteligence jako specializovaného softwaru je takový tvůrčí rámec využíván, nicméně s ohledem na tvůrčí proces v takovém případě již rámec nekooperuje s uživatelskými daty, nýbrž je přetvářen pro potřeby konkrétního výstupu.⁹ Přístup umělé inteligence k datasetům a jejich zpracování je však v obou případech stejný.

⁷ Mezi příklady takových platforem patří *Humtap* (dostupné z: <https://humtap.com/>); *Amper Music* (dostupné z: <https://ampermusic.com/>); *Shelley* (dostupné z: <http://shelley.ai/>); *DeepArt* (dostupné z: <https://deepart.io/>).

⁸ K povedenému přehledu základních technik „trénování“ umělé inteligence obecně srov. LE, James. The 10 Deep Learning Methods AI Practitioners Need to Apply [online]. *Medium*, publikováno 17. 11. 2017 [cit. 10. 3. 2019].

⁹ Srov. ZIBNER, 2019, op. cit., s. 402.

Při užívání autorských děl cizích autorů jako datasetů nebo báze pro vytváření zmíněného tvůrčího rámce a pro následnou tvorbu autorských děl lze (v souladu s naukou o právní odpovědnosti a jejích prvcích)¹⁰ obecně identifikovat následující problematické otázky, které je potřeba postupně zodpovědět při snaze o nalezení konkrétního řešení odpovědnosti za zásah do autorského práva.

Způsob zásahu do autorského práva. Primárně je potřeba dobrat se závěru ohledně vlastního způsobu zásahu do autorského práva. Ať už nahlédneme do vlastních ochranných ustanovení autorského zákona^{11, 12}, či mezi jednotlivé výjimky a omezení autorského práva coby legální tituly užití díla,¹³ samotný zásah do autorského práva je podmíněn relevantním užitím díla, popř. specifickým nakládáním s dílem. Primárně je proto potřeba určit, jakým způsobem dochází k relevantnímu užití autorských děl v rámci vytváření tvůrčího rámce, popř. jakým způsobem je s autorskými díly nakládáno. Dospějeme-li v tomto kroku k závěru, že k žádnému způsobu užití díla nedochází, popř. nedochází k zásahu do autorského práva, není třeba věnovat se otázkám dalším, které jsou existencí zásahu do autorského práva nutně podmíněny, neboť při neexistenci zásahu do autorského práva nelze založit za takový zásah odpovědnost.

Odpovědná entita. Do samotného tvůrčího procesu je vedle umělé inteligence jako jedné z potenciálně odpovědných entit zapojeno nemalé množství subjektů s víceméně jasnou úlohou; od tvůrců, programátorů a dalších společných autorů dané umělé inteligence na jedné straně, kteří definují rozsah autorských děl v rámci zmíněných datasetů, přes operátory umělé inteligence, kteří se mohou z první skupiny subjektů vydělit, až po případné uživatele, kteří mohou daný tvůrčí proces iniciovat, popř. určovat výslednou formu autorských děl vytvářených umělou inteligencí. V rámci

¹⁰ Srov. GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*, 4. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, s. 178 a násl.; HARVÁNEK, Jaromír a kol. *Teorie práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 355 a násl.; KNAPP, Viktor. *Teorie práva*, 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 200 a násl.

¹¹ Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „autorský zákon“ či jen „AZ“).

¹² Srov. § 11 odst. 3 AZ, § 40 a násl. AZ.

¹³ Srov. § 29 a násl. AZ.

této otázky je potřeba zkoumat podíl daných entit na tvůrčím procesu a jejich legitimní postavení v rámci obecného i odpovědnostního právního vztahu, a to jak ve vztahu k dotčeným autorským dílům, tak ve vztahu k jednotlivým způsobům užití.

Odpovědnostní režim. Odpovědnost za zásah do autorského práva je jistě odpovědností delikt ní; *Gerloch i Harvánek* v rámci takové odpovědnosti explicitně zmiňuje i odpovědnost za zásah do nehmotného statku.¹⁴ Tato delikt ní odpovědnost poté může být rozdělena na základě typu deliktu na trestněprávní, správněprávní, i civilněprávní, neboť ve všech třech oblastech se lze standardně setkat s postihy za zásah do autorského práva.¹⁵ Podle odpovědí na předchozí dva body je na tomto místě nutno zkoumat řešení v rámci jednotlivých režimů a posoudit případné specifické pojmové znaky pro aplikaci adekvátních odpovědnostních institutů.

Odpovědnost k náhradě škody a vydání bezdůvodného obohacení. S ohledem na jednotlivé funkce právní odpovědnosti¹⁶ a s ohledem na pragmatické tendence autorů usilovat především o zadostiučinění v podobě finančního odškodnění je třeba zabývat se též řešením odpovědnosti k náhradě škody a vydání bezdůvodného obohacení, které standardně sekundují odpovědnosti za zásah do autorského práva a jsou autorským zákonem předpokládány jako jedny z hlavních kompenzačních mechanismů.

2. MOŽNÉ ŘEŠENÍ DE LEGE LATA

Na tomto místě je nutno soustředit se na zodpovězení výše stanovených otázek dle aktuálně účinné právní úpravy. Postupně jsou proto analyzovány dané otázky a představeno aktuální řešení v závislosti na příslušných argumentačních tendencích. Analýza zároveň předpokládá zásah do autorského práva, tj. nepočítá s datasety *a priori* skládajícími se

¹⁴ Srov. GERLOCH, 2007, op. cit., s. 182; HARVÁNEK, 2013, op. cit., s. 356.

¹⁵ Odpovědnost plynoucí z disciplinárního deliktu (která se mnohdy řadí k civilněprávní, správněprávní a trestněprávní větví odpovědnosti) lze ponechat pro svou povahu a význam při dalším rozboru stranou pro přílišnou vzdálenost autorskému právu.

¹⁶ Srov. ŠKOP, Martin; MACHÁČ, Petr. *Základy právní nauky*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 165.

z volných děl nebo děl užitých na základě licence v adekvátním rozsahu, kde k autorskoprávnímu zásahu nedochází.

2.1 ZPŮSOB ZÁSAHU DO AUTORSKÉHO PRÁVA

Autorské právo je v obou svých integrálních součástech, osobnostní a majetkové, právem výlučným náležejícím autorovi, popř. vykonavateli práv v určitém rozsahu. Výkon těchto práv je kromě osoby autora, popř. vykonavatele práv teoreticky možný jen na základě adekvátního právního titulu v podobě zákonné, či smluvní. V opačném případě platí limity nastavené jak v rámci osobnostních, tak majetkových práv. Zatímco osobnostní práva autora pamatují na zásah do díla tak, že jej podmiňují svolením, popř. je zakázáno užívat dílo způsobem nesnižujícím hodnotu díla,¹⁷ majetková práva jsou podmíněna jen autorskoprávně relevantním způsobem užití díla.¹⁸ Na toto právo jsou pak navázána jiná autorským zákonem předpokládaná a stanovená majetková práva finančního charakteru, tzv. jiná majetková práva.¹⁹

Analýza osobnostních práv v našem případě je relevantní zejména co do ochrany integrity díla. Jak uvádí doktrína, i zařazování díla do souboru či jiná tvůrčí činnost v kontextu daných děl může být zásahem do integrity díla.²⁰ Nicméně taková tvůrčí činnost musí zároveň nutně představovat zásah do formálního či obsahového pojetí díla, tj. do charakteru literárního, uměleckého nebo vědeckého daného díla.²¹ Zatímco zásahy, které se tohoto charakteru dotknou jen minimálně, nelze za takový zásah považovat pro

¹⁷ Srov. § 11 odst. 3 AZ. Na tomto místě je navíc nutno upozornit na odlišnost *svolení* a *licence* v rámci autorského práva. Zatímco *svolení* se týká možnosti zásahu do osobnostních práv, *licence* dle § 2358 a násl., resp. § 2371 a násl. Zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“ nebo „OZ“) se týká majetkových práv, když explicitně pokrývá právo dílo užívat. Dle doktríny svolení není a nemůže být pro svou povahu integrální součástí licence a je třeba udělovat je zvlášť (srov. TELEČ, Ivo; TŮMA, Pavel. *Autorský zákon: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 150).

¹⁸ Srov. § 12 a násl. AZ.

¹⁹ Srov. § 24 a násl. AZ.

²⁰ Srov. TELEČ; TŮMA, 2019, op. cit., s. 150.

²¹ Odborná literatura se v tomto názoru opírá zejména o rozsudek Městského soudu v Praze sp. zn. 13 Co 216/90. K charakteru tvůrčí činnosti srov. ZIBNER, 2018, op. cit., s. 13 a násl.

kvalitativní nedostatek tvůrčí činnosti.²² Uvedené se navíc týká i případné fragmentace díla v rámci „trénování“ umělé inteligence, jakož i doplňování díla o případné nutné prvky pro umožnění takového „trénování“ a pro nutnou indexaci pro vytváření tvůrčího rámce.²³ Stejně tak uvedené dopadá i na případné adaptace formátů daných děl při zachování shora uvedených podmínek v rozsahu charakteru díla.²⁴ Od zásahu do hodnoty díla se pak bude odvíjet i posuzování, zda je dílo užíváno dehonestujícím způsobem, což v našem případě nejspíš naplněno nebude.

Co se týče zařazování do díla souborného, které by bylo zásahem do osobnostních práv bez řádného svolení či jiného právního titulu, na tomto místě je nutno podotknout, že ač nelze takový způsob vytváření tvůrčího rámce *a priori* vyloučit, nejedná se o standardní postup. Tvůrčí rámec je vytvářen spíše na základě metadat, která umělá inteligence získává z jednotlivých autorských děl, nikoliv vytvářením díla souborného.

Majetková práva stojí na autorskoprávně relevantním způsobu užití díla. Autorský zákon aktuálně operuje s demonstrativním výčtem způsobů užití díla, které postupně reagují na technologický vývoj.²⁵ Základní aspekt, který je v tomto kontextu třeba zkoumat, je, zda užívání autorských děl pro potřeby vytváření tvůrčího rámce je užitím autorskoprávně relevantním, tj. takovým, které přísluší výlučně autorovi a které může v případě existence bez adekvátního právního titulu znamenat zásah do autorského práva. Na tomto místě lze odkázat na předchozí závěry autora a shrnout následující.²⁶ Aktuální otevřený výčet jednotlivých způsobů užití díla v autorském zákoně není uspokojivým řešením, neboť ponechává až přílišný prostor interpretaci; zejména s nástupem a rozšiřováním možností umělé

²² Srov. TELEČ; TŮMA, 2019, op. cit., s. 151.

²³ Srov. TELEČ; TŮMA, 2019, op. cit., s. 151 a násl.

²⁴ Srov. TELEČ; TŮMA, 2019, op. cit., s. 152.

²⁵ Srov. § 12 AZ a například *právo na sdělování veřejnosti*, které na svém významu nabylo zejména až s příchodem rozhlasového a televizního vysílání, vlivem čehož byl s rekonfigurací autorského práva výčet způsobů užití díla rozšířen, aby držel krok s technologickým vývojem.

²⁶ Srov. ZIBNER, Jan. Dopady digitalizace do autorského práva. In: BEJČEK, Josef a kol. (eds.). *Dny práva 2018: Část IV. Dopady digitalizace do oblasti soukromého práva*. 2019, 1. vydání. Edice Scientia, sv. č. 653, s. 120 a násl.

inteligence jako relativně nové technologie.²⁷ Taková interpretace může totiž vést ke dvěma odlišným závěrům. Pokud budeme argumentovat vytěžováním dat a zpracováním metadat daných autorských děl jako dalším ze způsobů užití díla (autorským zákonem nezmněným, nicméně s účinností směrnice o autorském právu na digitálním trhu²⁸ předpokládaným)²⁹, bude se jednat o takové užití díla, které je podmíněno smluvním titulem či titulem, jenž nabízejí případné výjimky a omezení. Pokud však shoda na vytěžování dat coby užití díla panovat nebude (např. s poukazem na zjišťování a užívání myšlenky, nikoliv vyjádření díla), pak se v případě vytváření tvůrčího rámce o užití díla jednat nebude a ač se budou jednotlivá autorská díla užívat za účelem vytváření tvůrčího rámce, nebude mít takové počínání autorskoprávní relevanci.³⁰ O zásah do výlučného práva dílo užít se tak jednat nebude. V rámci této argumentace je však nutno vyloučit jak argument užívání hudebního stylu, který je v daných autorských dílech zachycen, popř. napodobeniny takového hudebního stylu v autorských dílech vytvořených umělou inteligencí,³¹ tak i teoretický koncept užití díla bez reprodukce či zobrazení vyjádření (*non-display use of work*), který v tomto případě selže pro nedostatek legitimacy.³²

²⁷ Na problematickou interpretaci upozorňují například *Telec a Tůma* (srov. TELEC; TŮMA, 2019, op. cit., s. 171 a násl.).

²⁸ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/790 ze dne 17. dubna 2019 o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu a o změně směrnic 96/9/ES a 2001/29/ES.

²⁹ Samotná směrnice zakotvuje mandatorní výjimku pro vytěžování textu a dat při zachování specifických stanovených podmínek. Z charakteru výjimek a omezení coby základního autorskoprávního institutu je však nutno dovozovat, že tyto výjimky a omezení nové způsoby užití autorského díla nezakládají, nýbrž jen poskytují právní titul při nedostatku smluvního oprávnění u již existujících způsobů užití děl a mnohdy se specifickým účelem (srov. PRCHAL, Petr. Výjimky a omezení práva autorského, náhradní odměny. In: SRSTKA, Jiří a kol. *Autorské právo a práva související*. Vysokoškolská učebnice. Praha: Leges, 2017, s. 124 a násl.).

³⁰ V takovém případě však postrádá smyslu zakotvování specifické výjimky pro vytěžování textu a dat, který předpokládá shora uvedená směrnice, neboť je bezvýznamné zavádět právní titul k jednání bez právní relevance.

³¹ Neboť tzv. pastiš primárně není zásahem do autorského práva.

³² Srov. BORGHI, Maurizio; KARAPAPA, Stavroula. Non-display Uses of Copyright Works: Google Books and Beyond. *Queen Mary Journal of Intellectual Property*. 2011, roč. 1, č. 1, s. 52.

2.2 ODPOVĚDNÁ ENTITA

Budeme-li odpovídat na předešlou otázku tak, že se v daném případě bude jednat o zásah do autorského práva, je nutno hledat odpovědnou entitu, popř. odpovědné entity za takový zásah. Jak výše uvedeno, takových entit se k úspěšné odpovědi nabízí celá řada, a to teoreticky včetně umělé inteligence. Pokud je totiž umělá inteligence nadaná jistou volností a skrze hluboké učení a podobné metody „trénování“ může v rámci předem definovaného prostředí dospívat k neočekávaným závěrům či ke kombinaci známých závěrů, může být vina na straně umělé inteligence, resp. nemusí být vina nutně na straně operujícího subjektu.³³ V tomto kontextu se jedná o skutečně nový regulatorní fenomén, jak podotýkají *Grimmellmann*³⁴ či *Polčák*³⁵. S ohledem na komplexitu umělé inteligence, užitých systémů, jakož i vazeb na jednotlivé subjekty v tvůrčím procesu může být odpověď složitější.

Co do samotné umělé inteligence, *de lege lata* u ní odpovědnost hledat nelze, a to z toho důvodu, že odpovědnost je právní vztah, který k určení „viníka“ potřebuje subjekt, který bude shledán odpovědným a ponese odpovídající následky.³⁶ Umělá inteligence však subjektem dle aktuálních možností českého právního řádu není pro nedostatek právní osobnosti jakožto pasivní stránky právní způsobilosti,³⁷ ač by *pro futuro* teoreticky být nositelem právní osobnosti mohla s oporou v institutu svěřenského fondu či tzv. jiných právnických osob, se kterými český právní řád na několika

³³ K diferenciaci počítačové tvůrčí činnosti srov. ZIBNER, 2018, op. cit., s. 85 a násl. (vč. uvedených zdrojů); ZIBNER, Jan. Artificial Intelligence: A Creative Player in the Game of Copyright. *European Journal of Law and Technology*. 2019, roč. 10, č. 1, s. 1-20.

³⁴ Srov. GRIMMELMANN, James. Copyright for Literare Robots. *Iowa Law Review*. 2016, roč. 101, č. 2, s. 657.

³⁵ Srov. POLČÁK, Radim. Odpovědnost umělé inteligence a informační útvary bez právní subjektivity. *Bulletin advokacie*. 2018, č. 11, s. 23.

³⁶ Srov. GERLOCH, 2007, op. cit., s. 178 a násl.; HARVÁNEK, 2013, op. cit., s. 355; KNAPP, 1995, op. cit., s. 200.

³⁷ Obecně srov. ZIBNER, Jan. Akceptace právní osobnosti v případě umělé inteligence. *Revue pro právo a technologie* [online]. 2018, roč. 9, č. 17, s. 19-49 [cit. 10. 3. 2019].

místech počítá. Umělá inteligence je prozatím stále objektem právního vztahu, který odpovědným shledán být z povahy věci nemůže.³⁸

Co se aktuálních subjektů odpovědnostního vztahu týče, tam, kde interaktivní platformy operují s uživatelskými daty, teoreticky lze počítat se skupinou uživatelů, která se na tvůrčím procesu podílejí do jisté míry srovnatelně se skupinou autorů, popř. operátorů umělé inteligence. Nicméně ačkoliv se v jejich případě jedná o iniciátory konkrétního tvůrčího procesu směřujícího k výslednému autorskému dílu a subjekty, které dotvářejí samotný tvůrčí rámec, čímž je jejich role ve tvůrčím procesu podstatná, na vytváření samotného rámce se nepodílejí. Výjimkou mohou být platformy či modely, kde by uživatelé nejprve vytvářeli daný rámec na základě vlastních preferencí s využitím přednastavených možností umělé inteligence k jeho vyhledávání a následnému užívání.³⁹ Se stejným argumentem je třeba odmítnout i podíl uživatelů na případném dehonestujícím užívání autorských děl, neboť přicházejí-li uživatelé daných platforem do styku až s tvůrčím rámcem, neužívají autorská díla užitá k jeho vytvoření, nýbrž generický obraz v něm zachycený, a nelze proto odpovědnost shledávat u takových subjektů. Uvedené platí zejména z důvodu přílišné vzdálenosti jednání uživatelů od škodlivého následku v podobě vytvoření tvůrčího rámce, od kterého se odpovědnostní vztah odvíjí.

Podstatnou složku této otázky představují autoři umělé inteligence, kteří konkretizují obsah vytvářeného tvůrčího rámce konkrétně (vybírání konkrétních děl a cílových datasetů, např. skladeb konkrétního autora), popř. obecně (sběr takových autorských děl bez ohledu na konkrétní obsah). I když bychom mohli argumentovat tím, že při dostatečné míře volnosti umělé inteligence (např. při vytváření tvůrčího rámce na základě vágního a obecně určeného datasetu složeného např. z hudebních děl vzniklých v letech 1991-2000, či z hudebních děl, které odpovídají určitému hudebnímu žánru) neexistuje zaměření autora či operátora umělé inteligence k zásahu do autorských práv, či že to je právě až umělá

³⁸ Srov. GRIMMELMANN, 2016, op. cit., s. 658.

³⁹ Takových platforem si však autor aktuálně není vědom.

intelligence, která skrze hluboké učení vybírá v několika následných fázích konkrétní díla, autoři umělé intelligence budou stále odpovědní, a to vlivem institutu přičitatelnosti. Občanský zákoník zde totiž upozorňuje na to, že jen osoba může mít a vykonávat práva předpokládaná právním řádem;⁴⁰ pokud někdo zřídí právo nebo uloží povinnost tomu, co není osoba, pak se takové prvky přičítají osobě, které podle povahy právního případu náleží.⁴¹ Podle doktríny takovou osobou bude většinou vlastník umělé intelligence,⁴² resp. v našem případě příhodnější osoba autora či operátor umělé intelligence jakožto osoba, která iniciovala vytváření tvůrčího rámce, bude-li se taková osoba lišit od osoby autora.⁴³ Uvedené platí zejména s důrazem na blízkost subjektu k umělé inteligenci, škodlivému jednání a vyvolanému následku, jakož i s důrazem na adekvátní reakci odpovědnostního schématu.

Taková osoba však většinou nebude vystupovat sama, nýbrž bude s ohledem na komplexnost umělé intelligence spolupracovat s dalšími osobami. V rámci takových „společenství“ pak bude potřeba dle míry účasti na závadném jednání určit odpovědný subjekt, popř. odpovědné subjekty dle proporcí jednotlivých dále stanovených odpovědnostních režimů, a to s apelem na právní jistotu, jakož i alokaci rizika. Primární nastavení odpovědnosti v takovém případě je solidární, tj. škůdci odpovídají společně a nerozdílně, přičemž jsou-li přítomny důvody zvláštního zřetele hodné (např. při oddělitelnosti jednotlivých jednání v rámci vytváření tvůrčího rámce), může soud rozhodnout, že daný škůdce nahradí škodu podle své účasti na škodlivém následku, popř. dle míry pravděpodobné účasti na škodlivém následku; při vědomé účasti na způsobení škody či při

⁴⁰ Srov. § 17 OZ.

⁴¹ Srov. § 17 odst. 2 OZ.

⁴² Srov. LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 145.

⁴³ Na tomto místě nelze si nepovšimnout jisté podobnosti s určováním autorství k výslednému autorskému dílu vytvořenému umělou inteligencí, jak je aplikují ve Velké Británii (srov. čl. 9 odst. 3 Copyright, Designs and Patents Act 1988, as amended, 1988 c. 48).

podněcování však taková mitigace neplatí.⁴⁴ Mezi danými škůdci pak působí jakýsi regres dle § 2916 občanského zákoníku.

2.3 ODPOVĚDNOSTNÍ REŽIM

V návaznosti na shora uvedené můžeme rozlišovat při zásahu do autorského práva tři druhy odpovědnosti (odpovědnostní režimy), a to civilněprávní, trestněprávní a správněprávní. Při společné aplikaci pouze na fyzické a právnické osoby se civilněprávní odpovědnost odvíjí od § 40 a násl. autorského zákona (doprovázená odpovědností k náhradě škody a k vydání bezdůvodného obohacení dle občanského zákoníku), což poté doplňuje standardní správněprávní odpovědnost dle § 105a a § 105b autorského zákona. Trestněprávní odpovědnost je konstituována zejména skutkovou podstatou zakotvenou v § 270 trestního zákoníku⁴⁵. Všechny tři odpovědnostní režimy si pro komisivní povahu zásahu do autorského práva lze v našem případě představit.

Civilněprávní odpovědnost je založena na (potenciálním) neoprávněném zásahu do autorského práva, jak je o něm pojednáno výše (srov. bod 2.1 příspěvku). Jednotlivé nároky jsou pak upraveny autorským zákonem. Tato objektivní odpovědnost je pak doprovázena nároky z titulu odpovědnosti k náhradě škody a vydání bezdůvodného obohacení podle občanského zákoníku.⁴⁶ V rámci odpovědnosti za zásah do autorského práva lze oprávněnou osobou (tedy originárním nositelem práv, popř. adekvátních vykonavatelů autorských práv) aktivně uplatňovat veškeré nároky, které předpokládá § 40 autorského zákona,⁴⁷ protože jak shora uvedeno, o zásah do autorského práva se může jednat, stejně jako existuje možnost určení odpovědných subjektů. V tomto rozsahu odpovědnost nepředstavuje větší výzvu. Problematické však mohou být aspekty odpovědnosti k náhradě

⁴⁴ Srov. § 2915 OZ.

⁴⁵ Zákon č. 40/2009, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“ nebo „TZ“).

⁴⁶ Plyne tak z § 40 odst. 4 AZ.

⁴⁷ Leška v této souvislosti zdůrazňuje komplexní úpravu autorského zákona v otázce nároků (srov. LEŠKA, Rudolf. Ochrana práva autorského. In: SRSTKA, Jiří a kol. *Autorské právo a práva související*. Vysokoškolská učebnice. Praha: Leges, 2017, s. 242).

škody a vydání bezdůvodného obohacení. O těch je pojednáno v rámci následující otázky. Jak upozorňuje *Leška*, odpovědnost za zásah do osobnostních práv (i s ohledem na výše uvedené) je však budována na subjektivním principu a je třeba hledat zavinění obdobně jako je tomu obecně v rámci odpovědnosti k náhradě škody.⁴⁸

Nutno navíc zdůraznit, že formulace § 40 autorského zákona je vágní co do samotné definice škůdce, jelikož samotné ustanovení počítá jen s tím, že dané nároky se aktivizují ve chvíli, kdy je do práva autora potenciálně zasazeno, a neurčuje přitom, jakým způsobem, kým či z jakého důvodu. S ohledem na to je pak možné i v rámci konstituování tohoto druhu odpovědnosti shledávat nejrůznější (níže uvedené) modely odpovědnosti umělé inteligence za použitelné i zde v rozsahu způsobení škodlivého následku.

Správněprávní odpovědnost je v tomto případě opřena explicitně o neoprávněné užití autorského díla se sankcí v podobě pokuty, která v případě fyzických i právnických a podnikajících fyzických osob činí až 150.000,- Kč.⁴⁹ Takto vybrané pokuty jsou přitom příjmem *Státního fondu kultury České republiky*.⁵⁰ S ohledem na charakter sankce lze mít za to, že pokuta bude ukládána zejména ve vztahu k vlastníkovvi umělé inteligence, resp. autorovi softwaru či platformy, v rámci kterých se umělá inteligence takovým závadným způsobem bude užívat. Správní orgán totiž s ohledem na právní jistotu i evidentní snahu o promptní řešení bude nejspíše hledat subjekt, který bude nejjistějším a zjevným způsobem spojen s tvůrčím procesem a neprokáže-li tento subjekt, že operátorem umělé inteligence a tím, kdo iniciuje tvorbu tvůrčího rámce, bude místo něj jiná osoba, bude to právě tento subjekt, který bude shledán odpovědným.

Správněprávní odpovědnost na rozdíl od civilněprávní nedopadá na neoprávněný zásah jakožto širší pojem, jak je o něm pojednáno výše.⁵¹ Je tak činěno zejména z důvodu odlišné funkce a zájmu správněprávní

⁴⁸ *Leška* tak činí s odkazem na § 2894 odst. 2 OZ (srov. LEŠKA, 2017, op. cit., s. 247).

⁴⁹ Srov. § 105a odst. 2 a § 105b odst. 2 AZ.

⁵⁰ Srov. § 105c AZ.

⁵¹ § 105a a § 105b AZ totiž odkazují na neoprávněný zásah jen v intencích § 43 a § 44 AZ.

odpovědnosti, která cílí na odstranění závadného stavu a reparaci škůdce spíše než na kompenzaci nositele práv. Z toho důvodu je výčet povinností restriktivní ve vztahu k civilněprávní odpovědnosti. Navíc aplikace odpovědnosti civilněprávní a uplatnění nároků plynoucích z takové odpovědnosti nevylučuje nikterak odpovědnost správněprávní.

V případě trestní odpovědnosti je třeba naplnit základní kvalifikační předpoklady pro aplikaci skutkové podstaty zmíněné v § 270 trestního zákoníku. Navíc je třeba upozornit na to, že se může jednat dokonce o kvalifikovanou skutkovou podstatu,⁵² a to z důvodu charakteru obchodní činnosti či podnikání, které se s provozem daného softwaru, platformy či nakládáním s autorským dílem vytvořeným umělou inteligencí bude pojít;⁵³ o značném či velkém prospěchu, škodě či rozsahu a dalších možnostech pro naplnění znaků kvalifikované skutkové podstaty nemluvě. Samotná skutková podstata *porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi* chrání danou tvůrčí činnost ztělesněnou v autorském díle, přičemž svou dispozicí odkazuje do autorského zákona, a to jak do sféry osobnostních, tak majetkových práv autora.⁵⁴ Podstatné je v tomto případě sledovat subjektivní stránku, která je založena na úmyslné formě zavinění a pachatelova vědomí, že jde skutečně o autorské dílo.⁵⁵ Navíc, jak uvádí odborná literatura, není nutné, aby pachatel znal dokonale přesný rozsah práv konkrétního autora, neboť stačí vědomí nakládání s dílem (bez ohledu na záměr).⁵⁶ V pojednávaném případě si proto lze takovou odpovědnost přestavit.

Kritické se však mohou ukázat dva okamžiky aplikace trestněprávní odpovědnosti. Zatímco v případě správněprávní odpovědnosti je správním trestem „jen“ pokuta, u které prakticky nebude větší snaha správních

⁵² Ve smyslu § 270 odst. 2 TZ.

⁵³ Srov. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*, 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 2731 a násl.

⁵⁴ Srov. ŠÁMAL, 2012, op. cit., s. 2737; PÚRY, František. Trestněprávní aspekty autorského práva a práv souvisejících s autorským právem. In: SRSTKA, Jiří a kol. *Autorské právo a práva související*. Vysokoškolská učebnice. Praha: Leges, 2017, s. 354.

⁵⁵ Srov. ŠÁMAL, 2012, op. cit., s. 2753.

⁵⁶ Ibid.

orgánů o přesnou lokalizaci škůdce, trestní právo působí subsidiárně jako *ultima ratio* a dopady do soukromé sféry jsou s ohledem na charakter ukládaného trestu razantně vyšší. Právě z toho důvodu bude potřeba odpovědný subjekt lokalizovat přesně a s podrobnou argumentací, což se může ukázat jako problém. S ohledem na mnohdy intenzivní spolupráci autorů a případných operátorů umělé inteligence ve tvůrčím procesu bude nejspíše uplatňován režim spolupachatelů trestného činu, popř. odpovídající režim účastenství⁵⁷ s zohledněním individuální role jednotlivých subjektů, jakož i konkrétního podílu na tvůrčím procesu ve vztahu k vytváření tvůrčího rámce. Druhým kritickým okamžikem může být teoreticky materiální stránka trestného činu. Podle trestního zákoníku je trestní odpovědnost založena jen v případech společensky škodlivých (podle dřívější terminologie společensky nebezpečných) dle povahy a závažnosti trestného činu.⁵⁸ Je otázkou, do jaké míry bude společenská škodlivost shledávána v jednání spočívajícím v „užívání“ autorských děl pro vytváření tvůrčího rámce. Stejně tak je otázkou, do jaké míry bude takové posuzování závislé na komerčních aspektech interaktivních platform nebo vědeckém charakteru softwaru pracujícího s umělou inteligencí, či na kvalitě výsledných autorských děl a jejich případné podobě s díly „užívanými“ při vytváření rámce. Aktuálně lze mít za to, že na závěr o společenské nebezpečnosti bude mít vliv rozsah užívaných autorských děl stejně jako povaha tvůrčího rámce a následné operativnosti softwaru (ať už v podobě interaktivní platformy, či v podobě specializovaného softwaru).

2.4 ODPOVĚDNOST K NÁHRADĚ ŠKODY A VYDÁNÍ BEZDŮVODNÉHO OBOHACENÍ

Nárok na náhradu škody a na vydání bezdůvodného obohacení je sekundární složkou odpovědnosti za zásah do autorského práva. Na rozdíl od výše popsané objektivní složky odpovědnosti a odpovědnosti k vydání

⁵⁷ Srov. § 23 a násl., jakož i § 22 odst. 2 TZ.

⁵⁸ Srov. § 12 odst. 2 TZ. Navíc tento materiální korektiv trestných činů a trestní odpovědnosti je mohutně zdůrazňován judikaturou (mezi všemi srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 8. 2011, sp. zn. 5 Tdo 751/2011).

bezdůvodného obohacení je ale odpovědnost k náhradě škody obecně stížena principem subjektivní odpovědnosti a je třeba hledat zavinění obdobně jako v případě trestněprávního postihu, tam, kde není stanoveno jinak.⁵⁹ Autorský zákon stanovuje, že nositel práv se místo skutečně ušlého zisku⁶⁰ může domáhat náhrady ušlého zisku ve výši odměny, která by byla obvyklá za získání licence v době neoprávněného nakládání s dílem a na bezdůvodném obohacení se může domáhat vydání dvojnásobku licenční odměny, která by byla obvyklá za užití předmětu ochrany takovým způsobem (jelikož jak upozorňuje odborná literatura, obvykle se při kalkulaci nevychází z ušlého zisku, neboť je složité prokázat, že by při neexistenci neoprávněného užití skutečně došlo k užití na základě licence)⁶¹. Blíže však není stanoven režim náhrady škody ani konkrétní odpovědnostní titul, resp. aplikovatelnost zvláštních ustanovení občanského zákoníku, které se jednotlivými druhy odpovědnosti za škodu zabývají. Z těchto zvláštních ustanovení přicházejí v potaz teoreticky dvě možnosti, a to aplikace škody z provozní činnosti⁶² či aplikace škody způsobené věcí⁶³.

Škoda z provozní činnosti se při bližším prozkoumání jeví jako nevhodná, a to s ohledem na provoz k výdělečné činnosti (tj. obchodní a podnikatelskou činnost)⁶⁴ a náhradu škody, kterou právě až vlastní provozní činnost způsobí. S ohledem na konstrukci platformy či specializovaného softwaru s umělou inteligencí ale škoda nevzniká až činností provozu platformy nebo softwaru, ale již dříve při jejich vytváření. Argumentovat by se dalo provozem umělé inteligence jako do jisté míry autonomního systému, nicméně v takovém okamžiku argumentace selže nepřítomností výdělečné činnosti, která je přítomna až při inkorporaci tvůrčího rámce do výsledku, neboť se odvíjí až od výsledku a příslušných

⁵⁹ Srov. § 2895 OZ.

⁶⁰ V kontextu § 2952 OZ, podle kterého se hradí skutečná škoda a to, co poškozenému ušlo (ušlý zisk).

⁶¹ Srov. LEŠKA, 2017, op. cit., s. 246.

⁶² Srov. § 2924 OZ.

⁶³ Srov. § 2936 a násl. OZ.

⁶⁴ Srov. HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1601.

aktivit subjektů ve vztahu k němu. Jak navíc uvádí *Vojtek*, škoda musí mít podstatu v samotné činnosti (a to bez ohledu na zavinění v takovém případě, neboť daný druh odpovědnosti je vystaven jen na základě protiprávního následku),⁶⁵ což další aplikaci vylučuje. Není proto třeba zkoumat ani liberačně/exkulpační možnosti daného ustanovení, ani případný zvlášť nebezpečný charakter provozu.⁶⁶

Druhou možností je aplikace odpovědnosti k náhradě škody způsobené věcí. Podle § 2937 občanského zákoníku platí, že pokud škodu způsobí věc sama od sebe (což se s ohledem na autonomní charakter umělé inteligence může stát), nahradí škodu ten, kdo nad věcí měl mít dohled, popř. vlastník věci. Touto konstrukcí se blížíme k přičitatelnosti dle § 17 občanského zákoníku. Část odborné veřejnosti se k tomuto řešení přiklání v kontextu obecné odpovědnosti za provoz umělé inteligence a autonomních systémů zejména s poukazem na obecnou známost tohoto institutu a celkovou jednoduchost řešení, což lze jen kvitovat.⁶⁷ Na druhou stranu je tomuto řešení vytýkána obecně vágní formulace povinného dohledu a nerozlišování iniciátoru podnětů, na základě kterého umělá inteligence jedná a působí škodu. Zde však problematická aplikace tohoto institutu nekončí, neboť terminologické problémy může způsobovat podřazení umělé inteligence pod samotný rozsah věci, na kterou se ustanovení váže, resp. pod vlastnictví. Při analýze relevantních ustanovení⁶⁸ a adekvátní odborné literatury⁶⁹ totiž odpověď na tuto otázku může být přinejmenším sporná. Ačkoliv podle autora je možno umělou inteligenci považovat za věc, problém může být s určováním vlastníka, jelikož vlastnické právo k nehmotným statkům je s novou koncepcí pojetí věci v občanském

⁶⁵ Srov. TOMÍŠEK, Jan. Jaký je ideální model odpovědnosti za autonomní systém? *Revue pro právo a technologie* [online]. 2018, roč. 9, č. 18, s. 42 [cit. 10. 3. 2019]; VOJTEK, Pavel. Náhrada újmy z provozních činností (vybrané otázky). *Soudní rozhledy*. 2015, č. 6, s. 202 a násl.

⁶⁶ Srov. § 2925 OZ.

⁶⁷ Srov. TOMÍŠEK, 2018, op. cit., s. 44 a zde uvedení autoři.

⁶⁸ Srov. § 489, § 495, § 496, § 977 a § 1011 OZ.

⁶⁹ Obecně srov. LAVICKÝ, 2014, op. cit., s. 1750-1753 (§ 495), s. 1753-1759 (§ 496); HORÁK, Ondřej; DOSTALÍK, Petr. Věc v právním slova smyslu v novém občanském zákoníku z právněhistorické perspektivy. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2013, č. 1, s. 14-21.

zákoníku nejasné a spíše nebude akceptovatelné. Na druhou stranu tyto prvotní interpretační potíže daného ustanovení lze dle přesvědčení autora překonat teleologickým výkladem, neboť účelem vykládaného ustanovení je chránit před rizikem, které může věc představovat, jakož i umožnit poškozenému kompenzaci vůči osobě, která porušila povinnost dohledu nad věcí.⁷⁰ I v tomto případě se pak jedná o objektivní odpovědnosti při současné možnosti liberace/exkulpace prokázáním nezanedbaného náležitého dohledu. Co může být dalším problematickým aspektem v tomto případě, je evidentní aplikovatelnost ustanovení v případech, kdy je škoda způsobena vlivem povahy věci a nikoliv tam, kde věc slouží jen jako prostředek ke způsobení škody jejím uživatelem (tj. v našem případě spoluautory umělé inteligence a subjekty vytvářejícími tvůrčí rámec).

Další možností aplikovanou při odpovědnosti k náhradě škody tedy může být jen obecný odpovědnostní režim ve smyslu § 2915 v návaznosti na § 2910 občanského zákoníku, který bude uplatněn při nemožnosti podřadit nastalou situaci pod jedno ze speciálních ustanovení. Tento režim již předpokládá zavinění a počítá explicitně i s mnohostí osob potenciálně odpovědných, jak výše uvedeno.

Co do bezdůvodného obohacení, literatura upozorňuje, že standardně může pro výpočet výše bezdůvodného obohacení sloužit minimální distribuční odměna, běžně účtovaná vůbec za možnost zařadit dílo do nabídky elektronické služby.⁷¹ Takový teoretický model je dost podobný vytváření tvůrčího rámce, ačkoliv neodpovídá celkově. Při aplikaci fikce dvojnásobku však již nelze současně ze stejného titulu požadovat též paušalizovanou náhradu škody, jelikož kompenzační princip je již v takové kalkulaci zahrnut.⁷² Ustanovení občanského zákoníku ohledně bezdůvodného obohacení se pak v našem případě použijí standardním způsobem a není třeba věnovat jim na tomto místě více pozornosti.

⁷⁰ Srov. HULMÁK, 2014, op. cit., s. 1640.

⁷¹ Srov. LEŠKA, 2017, op. cit., s. 247.

⁷² Ibid. Plyne tak mimo jiné z rozsudku Soudního dvora Evropské unie (pátého senátu) ze dne 25. 1. 2017. Věc C-367/15. *Stowarzyszenie „Oławska Telewizja Kablowa“ proti Stowarzyszenie Filmowców Polskich*.

3. NÁVRHY DE LEGE FERENDA

Ačkoliv se nastíněné aktuální řešení může jevit při troše vůle jako dostatečné a adekvátní situaci, právní řád se neustále vyvíjí v reakci na technologický pokrok. V tomto ohledu je třeba zamýšlet se nad tím, zda i představený rámec je skutečně dostatečný s ohledem například na právní jistotu, spravedlnost a další základní premisy práva.

Již první otázka ukázala, že je třeba vyřešit bližší identifikaci zásahu do autorského práva, neboť užití díla v tomto případě, byť se na první pohled může zdát jako jasné, nemusí být nutně naplnitelné s ohledem na proces vytváření tvůrčího rámce. Podle aktuálního výkladu lze spíše usuzovat, že o užití díla v daném případě nepůjde, ergo nebude zasaženo do výlučného majetkového práva autora dílo užít a další odpovědnostní aspekty není třeba zkoumat. S odkazem na demonstrativní výčet a nešťastný legislativní mechanismus lze do budoucna v této otázce doporučit explicitní zařazení takového užití děl mezi legální výčet, popř. dovozovat v odborné literatuře či v judikatuře takové užití za autorskoprávně relevantní, leč nezmíněné v zákonném výčtu v § 12 autorského zákona. Ať už však bude tento výčet obohacen, či nikoliv, obě možnosti s sebou ponesou nutný přesah do zajetých interpretačních kolejí, které budou muset být změněny, jako tomu bylo například při nastavení práva na sdělování veřejnosti v návaznosti na nástup rozhlasového a televizního vysílání. Stejně tak obě možnosti ovlivní odpovědi na navazující otázky v rámci posuzování odpovědnosti, ať již v pozitivním, či negativním slova smyslu, což je potřeba před zvolenou pozicí řádně zhodnotit. Autor se kloní k tomu, aby užití díla tímto způsobem bylo užitím autorskoprávně relevantním, pro které je třeba smluvní či zákonný právní titul, s případnými odpovědnostními peripetiemi, a doporučuje jeho adekvátní reflexi v autorském zákoně.

Ani druhá otázka není podle přesvědčení autora uspokojující, neboť s ohledem na právní jistotu neposkytuje jednoznačnou odpověď na hledání odpovědné entity. Ano, můžeme vyloučit z okruhu odpovědných entit samotnou umělou inteligenci, nicméně zbývající okruh subjektů je stále příliš široký, což vede například k problémovému dokazování zavinění tam,

kde je potřeba k naplnění předpokladů odpovědnosti,⁷³ což jednak stěžuje postavení poškozeného nositele práv, jednak může umocňovat nechťené praktiky ze strany těch, kteří daný tvůrčí rámec vytvářejí. V souvislosti s třetí otázkou, která se zaměřuje na vlastní odpovědnostní režim je pak záhodnou explicitně stanovit v tomto smyslu odpovědnou osobu napříč jednotlivými režimy. Ideálním řešením se jeví kolektiv autorů umělé inteligence v případě, kdy nelze přesně určit subjekt dávající příkaz umělé inteligenci k vytváření tvůrčího rámce. Na druhou stranu, ani v případě, kdy bude možno takový subjekt lokalizovat, neměl by být takový subjekt odpovědný za zásah do autorského práva i k náhradě škody či k vydání bezdůvodného obohacení sám, neboť interaktivní platforma či specializovaný software jsou vždy dílem více autorů a odpovědnost by se měla dělit dle podílu na vytváření umělé inteligence. Nelze totiž mít za to, že ten, kdo nedá příkaz k vytváření tvůrčího rámce, leč podílí se na vytváření umělé inteligence, nemá *a priori* vztah k zahrnutí datasetů do takového rámce. Umělá inteligence je v takových případech již od počátku vytvářena s takovým cílem.

Odpovědnostní režimy a odpovědnost k náhradě škody a vydání bezdůvodného obohacení jsou pak další výzvou. Ačkoliv se jejich hodnocení odvíjí od jasných odpovědí na předchozí dvě otázky, v rámci civilněprávní odpovědnosti lze shledávat jistou potíž. Režim odpovědnosti za škodu způsobenou věcí nemusí vždy vyhovovat. Stejně tak obecný odpovědnostní režim v kontextu prevenční povinnosti⁷⁴ nemusí reflektovat specifika umělé inteligence a vytváření tvůrčího rámce, zejména v rozsahu autonomie a možností, které umělá inteligence představuje. Obecný odpovědnostní režim slouží jako „pojistka“ a obecný rámec pro otázky, které nelze hojit skrze speciální ustanovení. Ta se vlivem společenského či jiného vývoje dostávají do občanského zákoníku, a stejně tak by tomu mělo být i v tomto případě.⁷⁵ S ohledem na komplexnost mechanismů umělé inteligence a strukturu subjektového aparátu se totiž problematickou jeví

⁷³ Srov. HUBBARD, F. Patrick. "Sophisticated Robots": Balancing Liability, Regulation, and Innovation. *Florida Law Review* [online]. 2014, roč. 66, č. 5, s. 1828 [cit. 10. 3. 2019].

⁷⁴ Srov. § 2900 a násl. OZ.

⁷⁵ Na uvedené upozorňuje i *Grimmelmann* (srov. GRIMMELMANN, 2016, op. cit., s. 661).

zejména neurčité dokazování souvislostí a jednotlivých jednání vedoucích k zásahu do autorského práva, v čemž lze vidět argumentační a interpretační slabinu. Do budoucna proto autor navrhuje specifické řešení této situace v rozsahu odpovědnosti za užívání autorských děl či obecně předmětů duševního vlastnictví v rámci vytváření tvůrčího rámce (stejně jako se odborná veřejnost snaží navrhopvat více či méně schůdná řešení např. v oblasti autonomních zařízení a vozidel)⁷⁶. Specifickou otázkou je pak odbornou veřejností často diskutované pojištění v případech zahrnujících umělou inteligenci, které má zhojit do jisté míry nejistotu poškozených a usměrnit jejich složitou důkazní pozici ve vztahu k nejrůznějším škodám. V tomto případě stejně jako v ostatních případech odpovědnosti za umělou inteligenci může pojištění pomoci co do finanční kompenzace, nicméně na rozdíl od provozů a obchodních činností, kde se mnohdy pojištění dá realizovat s ohledem na finanční možnosti daných subjektů, v případě interaktivních platforem je otázkou, nakolik je povinné pojištění těchto specifických případech adekvátní hodnotě výstupů umělé inteligence a možnostem provozovatelů platforem. Autor soudí, že při správném uchopení specifické odpovědnosti v takovýchto případech není institut pojištění potřebný.

4. ZÁVĚR

Příspěvek se snažil přispět k diskuzi na téma odpovědnosti umělé inteligence v případě zásahu do autorského práva a snažil se předeštíť řešení vymezených otázek odpovědnosti *de lege lata* a *de lege ferenda* s možnostmi úprav dotčených ustanovení. V případě, že dojde k zásahu do autorského práva činností, která zahrnuje umělou inteligenci, je podstatné zejména určit čtyři otázky, které pomohou v určení vhodného odpovědnostního režimu. První z nich je identifikace vlastního zásahu do autorského práva vč. správného zhodnocení autorskoprávně relevantního způsobu užití díla. Na to pak navazuje otázka určení odpovědné entity, kterých v daném případě může být více a mohou odpovídat společně a nerozdílně, popř. dle míry účasti na způsobené škodě. Po určení

⁷⁶ Obecně srov. TOMÍŠEK, 2018, op. cit.; POLČÁK, 2018, op. cit.

odpovědné entity pak přichází na řadu samotná kvalifikace odpovědnostního režimu, který v daném případě lze spatřovat jak civilněprávní, správněprávní, tak i trestněprávní se svými specifiky a možnostmi, které nabízejí pro poškozeného nositele práv. Zejména s civilněprávním odpovědnostním režimem se pak pojí odpovědnost k náhradě škody a vydání bezdůvodného obohacení, kde se jako problematický aktuálně jeví zejména aspekt odpovědnosti k náhradě škody pro spornou aplikovatelnost speciálních ustanovení, které v souvislosti s odpovědností umělé inteligence často skloňuje odborná veřejnost.

Příspěvek se snažil poukázat na argumentační možnosti při hledání odpovědí na dané otázky stejně jako navrhnout adekvátní úpravu problematických fází analýzy odpovědnosti a příslušných ustanovení. Aktuální právní úprava totiž sice poskytuje relativně komplexní možnosti v otázce odpovědnosti v případech, jako je ten, který posloužil k analýze, avšak nenabízí explicitní řešení problematických aspektů a dává prostor více či méně širokým interpretacím, které nejen, že nepřidávají právní jistotu, ale mohou též vést ke špatnému zhodnocení situace. Takový stav ale nelze shledávat uspokojivým.

5. SEZNAM ZDROJŮ

5.1 MONOGRAFIE

- [1] DREYFUS, Hubert L. *What Computers Still Can't Do: A Critique of Artificial Reason*. Revised edition. Cambridge: The MIT Press, 1992, 429 s. ISBN 9780262540674.
- [2] GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 4. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, 344 s. ISBN 978-80-7380-023-9.
- [3] HARVÁNEK, Jaromír a kol. *Teorie práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, 439 s. ISBN 978-80-7390-458-9.
- [4] HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, 2072 s. ISBN 978-80-7400-287-8.
- [5] KNAPP, Viktor. *Teorie práva*, 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 1995, 247 s. ISBN 80-7179-028-1.

- [6] LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, 2400 s. ISBN 978-80-7400-529-9.
- [7] LEŠKA, Rudolf. Ochrana práva autorského. In: SRSTKA, Jiří a kol. *Autorské právo a práva související*. Vysokoškolská učebnice. Praha: Leges, 2017, 416 s (s. 242-250). ISBN 978-80-7502-240-0.
- [8] POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012, 392 s. ISBN 978-80-87284-22-3.
- [9] PRCHAL, Petr. Výjimky a omezení práva autorského, náhradní odměny. In: SRSTKA, Jiří a kol. *Autorské právo a práva související*. Vysokoškolská učebnice. Praha: Leges, 2017, 416 s (s. 124-157). ISBN 978-80-7502-240-0.
- [10] PÚRY, František. Trestněprávní aspekty autorského práva a práv souvisejících s autorským právem. In: SRSTKA, Jiří a kol. *Autorské právo a práva související*. Vysokoškolská učebnice. Praha: Leges, 2017, 416 s (s. 341-368). ISBN 978-80-7502-240-0.
- [11] ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, 3614 s. ISBN 978-80-7400-428-5.
- [12] ŠKOP, Martin; MACHÁČ, Petr. *Základy právní nauky*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, 196 s. ISBN 978-80-7357-709-4.
- [13] TELEČ, Ivo; TŮMA, Pavel. *Autorský zákon: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019, 1295 s. ISBN 978-80-7400-748-4.

5.2 ČLÁNKY, PŘÍSPĚVKY VE SBORNÍCÍCH

- [14] BORGHI, Maurizio; KARAPAPA, Stavroula. Non-display Uses of Copyright Works: Google Books and Beyond. *Queen Mary Journal of Intellectual Property*. 2011, roč. 1, č. 1, s. 21-52. ISSN 2045-9807.
- [15] GINSBURG, Jane C; BUDIARDJO, Luke A. Authors and Machines [online]. *Berkeley Technology Law Journal*. 2019, roč. 34, č. 2. Columbia Public Law Research Paper No. 14-597; SSRN, publikováno 20. 8. 2018, 116 s [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3233885
- [16] GRIMMELMANN, James. Copyright for Literate Robots. *Iowa Law Review*. 2016, roč. 101, č. 2, s. 657-681. ISSN 0021-0552.
- [17] HORÁK, Ondřej; DOSTALÍK, Petr. Věc v právním slova smyslu v novém občanském zákoníku z právněhistorické perspektivy. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2013, č. 1, s. 14-21. ISSN 1210-9126.

- [18] HUBBARD, F. Patrick. "Sophisticated Robots": Balancing Liability, Regulation, and Innovation. *Florida Law Review* [online]. 2014, roč. 66, č. 5, s. 1803-1872. ISSN 1045-4241 [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z: <https://scholarship.law.ufl.edu/flr/vol66/iss5/1/>
- [19] POLČÁK, Radim. Odpovědnost umělé inteligence a informační útvary bez právní subjektivity. *Bulletin advokacie*. 2018, č. 11, s. 21-28. ISSN 1210-6348.
- [20] SCHAFER, Burkhard a kol. A Fourth Law of Robotics? Copyright and the Law and Ethics of Machine Coproduction. *Artificial Intelligence and Law*, 2015 ,č. 23, s. 217-240. ISSN 0924-8463.
- [21] TOMÍŠEK, Jan. Jaký je ideální model odpovědnosti za autonomní systém? *Revue pro právo a technologie* [online]. 2018, roč. 9, č. 18, 29-54 [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/revue/article/view/10452>
- [22] VOJTEK, Pavel. Náhrada újmy z provozních činností (vybrané otázky). *Soudní rozhledy*. 2015, č. 6, s. 202-206. ISSN 1211-4405.
- [23] ZIBNER, Jan. Akceptace právní osobnosti v případě umělé inteligence. *Revue pro právo a technologie* [online]. 2018, roč. 9, č. 17, s. 19-49 [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/revue/article/view/9067>
- [24] ZIBNER, Jan. Artificial Intelligence: A Creative Player in the Game of Copyright. *European Journal of Law and Technology*. 2019, roč. 10, č. 1, s. 1-20. ISSN 2042-115X.
- [25] ZIBNER, Jan. Dopady digitalizace do autorského práva. In: BEJČEK, Josef a kol. (eds.). *Dny práva 2018: Část IV. Dopady digitalizace do oblasti soukromého práva*. 2019, 1. vydání. Edice Scientia, sv. č. 653, s. 120-134. ISBN 978-80-210-9328-7.
- [26] ZIBNER, Jan. Subjects' Relevance Within an AI-included Creative Process. In: SCHWEIGHOFER, Erich a kol. (eds.). *Internet of Things: Proceedings of the 22nd International Legal Informatics Symposium IRIS 2019*. Bern: Editions Weblaw, 2019, 673 s (s. 401-406). ISBN 978-3-96443-724-2.

5.3 OSTATNÍ ZDROJE

- [27] AIPPI. Resolution 2019 - Study Question: Copyright in Artificially Generated Works [online]. AIPPI, publikováno 18. 9. 2019 [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z: https://aippi.org/wp-content/uploads/2019/10/Resolution_Copyright_in_artificially_generated_works_English.pdf?fbclid=IwAR0mPqjCn-0dfnNBYcf7RLcLa3Pcs6m3RFA_g_VYsD7eL9j20j9xapA6Q94

[28] KRAUSOVÁ, Alžběta a kol. Výzkum potenciálu rozvoje umělé inteligence v České republice: Analýza právně-etických aspektů rozvoje umělé inteligence a jejích aplikací v ČR [online] . *Úřad vlády České republiky*, publikováno 10. 12. 2018, 72 s. [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/aktualne/AI-pravne-eticka-zprava-2018_final.pdf

[29] LE, James. The 10 Deep Learning Methods AI Practitioners Need to Apply [online] . *Medium*, publikováno 17. 11. 2017 [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z: <https://medium.com/cracking-the-data-science-interview/the-10-deep-learning-methods-ai-practitioners-need-to-apply-885259f402c1>

[30] ZIBNER, Jan. *Tvůrčí činnost autora v kontextu technologického vývoje* [online]. Rigorózní práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2018, 120 s [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/auth/th/g6t5k/>

5.4 SOUDNÍ ROZHODNUTÍ

[31] EVROPSKÁ UNIE. Rozsudek Soudního dvora Evropské unie (pátého senátu) ze dne 25. 1. 2017. Věc C-367/15. *Stowarzyszenie „Oławska Telewizja Kablowa“ proti Stowarzyszenie Filmowców Polskich*.

[32] Rozsudek Městského soudu v Praze sp. zn. 13 Co 216/90.

[33] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 8. 2011, sp. zn. 5 Tdo 751/2011.

5.5 PRÁVNÍ PŘEDPISY A JINÉ DOKUMENTY

[34] EVROPSKÁ UNIE. Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/790 ze dne 17. dubna 2019 o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu a o změně směrnic 96/9/ES a 2001/29/ES.

[35] VELKÁ BRITÁNIE. Copyright, Designs and Patents Act 1988, as amended, 1988 c. 48.

[36] Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

[37] Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

[38] Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Toto dílo lze užít v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International
(<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>).